

دستینه روش های آینده پژوهی

ویراست اول

بنا بر اساس سیاحت انتقادی و خلاصه کتاب فندل بل

مصطفی یی گلکار (آینده پژوهی و نگاه تهران)

موسسه فرهنگی هنری

سرشناسه : حسینی گلکار، مصطفی، ۱۳۶۱-
 عنوان و نام پدیدآور : دستینه روش‌های آینده‌پژوهی / مصطفی حسینی گلکار.
 مشخصات نشر : تهران: سبزرایان گستر، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۴۱۴ ص: ۱۷×۱۲ س.م.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۵۷-۸۱-۰
 وضعیت دسترسی : فیا
 یادداشت : کتاب حاضر با حمایت موسسه فرهنگی هنری حم
 و پژوهشکده آینده پژوهی سلامت کرمان منتشر شده است.
 یادداشت : واژه‌نامه.
 موضوع : آینده‌پژوهی
 شناسه افزوده : موسسه فرهنگی هنری حم
 رده بندی کنگره : ۱۵۱.۴ : ۵۵۵ : ۱۳۹۳
 رده بندی دیویی : ۰۳۷
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۶۱۶۷۲

ناشر: سبزرایان گستر

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۵۷-۸۱-۰

حروف چینی و صفحه آرایی: دفتر فنی طلاها: ۶۵-۶۶-۹۵۲-۶۶۳

نوبت چاپ: اول

تعداد صفحه: ۴۱۴

تاریخ نشر: ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ عدد

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

آدرس: تهران خیابان ۱۲ فروردین پ ۲۸۶ واحد ۱ ط ۳

همراه: ۰۹۱۲۴۷۶۹۰۳۸ (مهندس جواد نشاط)

دستینه روش‌های آینده پژوهی

همراه با دیباچه انتقادی

و خلاصه‌ای از کتاب وندل بل

فهرست اجمالی ..

۵.....	تقدیم ..
۱۲.....	تشکلات ..
۱۵.....	فصل اول: روش‌های آینده پژوهی ..
۴۷.....	فصل دوم: دیباچه روش‌شناختی ..
۸۱.....	فصل سوم: روش‌های آینده پژوهی ..
۳۴۳.....	سخن آخر ..
۳۴۹.....	منابع و مآخذ .. پیشنهادی برای مطالعه بیشتر ..
۳۵۳.....	پیوست‌ها ..
۳۵۴.....	برخی چک لیست‌ها و الگوریتم‌های پیشنهادی کاربردی ..
۳۶۲.....	ضمایم ..
۳۸۷.....	واژه نامه آینده پژوهی ..
۳۹۵.....	فهرست تفصیلی ..

پیشگفتار ناشر ..

آینده پژوهی، نیاز امروز و ضرورت فردای جوامع بشری است؛ دانشی که به دعوت خود را به عنوان پارادایم غالب علوم انسانی و اجتماعی تحمیل می‌نماید..

در کشور ما اگرچه سابقه تحقیقات و موسسات آینده پژوهی به نزدیک دو دهه می‌رسد و توجه به آینده پژوهی در محافل علمی، دانشگاهی، صنعتی و سیاست گذاری رو به افزایش است؛ اما هنوز از فقر منابع اولیه در این حوزه به زبان فارسی رنج می‌بریم..

وحدت نظر و تفکر و همیات در این حوزه اندک اندک در حال شکل گیری است و در این زمینه انتشار آثار علمی دقیق و مناسب برای مخاطبان واجد اهمیت روزافزون است.

به نظر می‌رسد با توجه به ابتدای آینده پژوهی بر روش‌ها و ابزارهای خاص خود؛ اولین و مهمترین گام، ارائه آثار است که آشنائی با این بخش از دانش را تسهیل نمایند.

دستینه روش‌های آینده پژوهی (که به اختصار تلاشی است ارزشمند برای پاسخ گوئی به این نیاز جامعه علمی کشور و این اثر، نگارنده با ابتدای بر تعریف منتخب خود از آینده پژوهی به مثابه "عمل ارزش- بنیان ناظر به اقدام اجتماعی از طریق بسیج مشارکت‌های عمومی" تعریف شده است به معرفی شایسته و جامع و مانع روش‌های مهم این حوزه پرداخته است.

جناب آقای مصطفی حسینی گلکار؛ به مدد سابقه تحصیلات علمی و روش‌های فیزیک، فلسفه و آینده پژوهی، توانسته است طرحی جامع و مناسبی از روش‌های آینده پژوهی ارائه دهد و گام به گام مخاطب را با ابزارها و اهداف

این حوزه آشنا سازد.

مقایسه این اثر تالیفی با نمونه های برجسته بین المللی نظیر پروژه منیوم (هزاره)، ویژگی ها و شایستگی های اثر را برجسته تر می سازد.

این اثر علاوه بر اختصار و بیان شفاف و کاربردی، توانسته است فضای کلی روش های آینده پژوهی و جایگاه هرکدام را در هندسه این دانش به خوبی ترسیم نماید؛ امری که حتی آثاری چون منیوم نیز در این حجم از نوشتار به آن دست نیافته اند.

این اثر که در مورد دید؛ روش و غرض اصلی کتاب؛ بیان موارد به اجمال و ارائه نمایی از موضوعات با رویکردی انتقادی و توجه به لزوم درگیر ساختن مخاطب با مسأله است؛ خوانندگان در نهایت، مسائل مطرح شده در کتاب را به اندازه کافی کاربردی خواهد یافت و توان دسترسی سریع به مرزها و روش های پرتکرار آینده پژوهی را به دست خواهد آورد. همچنین این کتاب می تواند منبع مفیدی برای آزمون های مقطوع تحصیلات تکمیلی باشد.

امید است این اثر بتواند راهگشای مخاطبان و محققان در راستای آشنایی بیشتر و کاربردی با دانش آینده پژوهی باشد؛ آنگاه که آرزوی نگارنده و دیگر فرهیختگان است؛ گامی در راستای بومی سازی دانش آینده پژوهی و تکوین مکتب آینده پژوهی در کشور بردارد.

موسسه علمی فرهنگی خرم

تابستان ۱۳۹۰

پیشگفتار نویسنده ..

بدون شک و با توجه به رصد روندهای موجود؛ پارادایم غالب آینده علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، "آینده پژوهی" است. این رشته به عنوان دانش اقدام اجتماعی، هرچند دانشی مستقل است اما در جایگاه معرفت کاربردی با همراهی علوم دیگر، می‌تواند ابزاری قدرتمند به منظور تحلیل و ارائه راهکارها برای نائل شدن به علوم انسانی و اجتماعی و همچنین نگره‌های مبتنی بر تصمیم در علم پایه انسانی و مهندسی و علوم تجربی باشد.

این پژوهش (Futures Studies) مجموع فعالیت‌هایی است که با استفاده از تجزیه و تحلیل منابع، الزامات، و عوامل تغییر یا ثبات، به تجسم آینده‌های بالقوه و برنامه‌ریزی آنها با نظر گرفتن عدم قطعیت‌های جهان معاصر می‌پردازد. آینده‌پژوهی بیان می‌کند چگونه از واقعیت‌های متغیر امروز، فردا ایجاد خواهد شد به عبارتی وظیفه او، تلاش برای دستیابی به آینده‌ای است که مستقل از آنکه چگونه از آن بهره‌برداری شود..

آینده پژوهی در تقریر مبتنی بر علوم اجتماعی از آن (که منتخب کتاب حاضر نیز هست) دانشی مشارکتی و ارزش-محور است و اگرچه نقش خبرگان در آن برجسته است اما از مقومات آن، کار پژوهی و تحلیل چند وجهی مسائل می‌باشد. البته از آنجا که در کشور ما آینده پژوهی نه‌الیه تازم غرض و دانشی نوپاست؛ امکانات لازم برای فعالیت‌های گسترده و جمعی و مشارکتی هنوز به نحو مطلوب فراهم نیست؛ لذا اغلب تحقیقات این حوزه هم‌اکنون بصورت خبره محور و بعضاً شهودی صورت می‌پذیرد.

پارادایم آینده پژوهی در راستای بسط خود، از دهه ۱۹۴۰ میلادی به عنوان گام‌های مهمی برداشته است تا با گذر از مراحل تولد و تکوین - در موسساتی چون رند و صنایع دفاعی - به تثبیت در حوزه‌های آکادمیک نائل آید.

بنابر نظر آینده پژوهان برجسته، امروز آینده پژوهی به مرحله توسعه کامل روش شناختی دست یافته و گام بعدی آن، تحلیل عمیق مبانی معرفتی و فلسفی دانش خود است.

مجموعه حاضر تلاش دارد تا با توجه به نیازهای عام مخاطبان و در نظر داشتن سرعت تغییرات اجتماعی و فناوری و لزوم دسترسی سریع، کاربردی و بدون حاشیه و اطلاعات به دانش آینده پژوهی؛ خوانندگان را با مرزهای این رشته آشنا سازد.

دست **روش‌های آینده پژوهی؛** با رویکردی انتقادی، مشتمل بر سه بخش اصلی است. بخش اول، به بررسی مبانی فلسفی و معرفتی روش آینده پژوهی، اثر و تدبیل بل به خلاصه‌ای از کتاب کاسیک و مرجع مبانی آینده پژوهی، اثر وندل بل به عنوان معرفی و ستایش با دانش آینده پژوهی ..

مدخلی انتقادی درباره مبانی روش شناسی آینده پژوهی؛ ضروریات و بایسته‌های آن؛ مکاتب و روش‌های منتخب روش‌شناسی و نهایتاً گزارشی از مهمترین روش‌های آینده پژوهی ..

از آنجا که آینده پژوهی دانشی نظریه‌پردازانه و لذا روش-پایه است؛ مستلزم آشنائی کافی با ابزارها و روش‌های آینده پژوهی و تحقیق در مبانی آنهاست که این مهم تنها از طریق استمرار در استفاده از روش‌ها و دست‌آوردش کاربردهای آنها به مسائل متنوع محقق می‌شود.

غرض نگارنده از اثر حاضر فراهم کردن چنین فضایی و تلاش برای گام نهادن بر مرزهای آینده پژوهی بوده است.

اگرچه این اثر اولین گام و تالیف در حوزه روش شناسی جامع آینده پژوهی در کشور است؛ اما ایده های آن مرهون آموخته های نگارنده از اساتیدی است که تلاش کردند تا گفتمانی واحد و هم‌دلانه از این رشته را ایجاد نمایند. نقاط قوت این اثر ریشه در سعی آن اساتید دارد و کاستی‌ها متوجه نگارنده است؛ صمیمانه منتظر انتقادات و پیشنهادات و نکات ارزشمند شما خوانندگان فرهیختگان گرامی هستم.

کرمان، دایره‌تان؛ رمضان المبارک ۱۳۹۳

موسسه فرهنگی علمی حم

Mhagholke@gmail.com

مجلس شورای اسلامی